

Riktlinjer och strategi för Sveriges filmsektor

Sammanfattning

För Sveriges Filmproducenter och Film i Väst
November 2008

SPI | Olsberg

Huvudpunkter

Utmaningen:

- Den svenska filmindustrin har alla komponenter som krävs för framgång.
- Ändå verkar man ha ”fastnat” och sakna självförtroende.
- Det finns vissa strukturella obalanser som hämmar filmindustrins tillväxt.
- Det krävs en rad sammanhängande förändringar i arbetssätt.
- För att alla aktörer i branschen ska bli mer framgångsrika.
- Räcker verkligen ett förnyat, frivilligt filmavtal för att möta utmaningen?

Möjligheterna:

- Det är ett internationellt välkänt faktum att film erbjuder ett rad unika fördelar utöver ett värde för det allmänna.
- Fördelarna ger vinster inom flera av de områden som står på regeringens och myndigheternas agenda – kultur, samhälle och ekonomi.
- Sverige har en välutvecklad och skicklig filmbransch som har alla förutsättningar att växa.
- Förutsatt att en strategi för hela filmindustrin utvecklas och levereras.
- Att filmavtalet nu går ut ger tillfälle att ta vara på dessa möjligheter.

Visionen:

- Att skapa en stark filmindustri som framgångsrikt balanserar kommersiell film med smalare film.
- Att utveckla och leverera en strategi för hela filmindustrin för att säkerställa filmindustrins tillväxt.
- Att säkerställa att regering och myndigheter förstår det unika utbud av vinster som en stark filmindustri levererar, samt att lokala såväl som nationella politiker och myndigheter stöttar den nya strategin.
- Att säkerställa att antalet besökare för Svensk film maximeras både nationellt och internationellt.
- Att möjliggöra tillväxt för en hållbar och livskraftig affärsverksamhet inom filmproduktion.
- Att säkerställa att svensk kreativitet, dynamik och innovation är av central betydelse för filmindustrins utveckling.

Lösningarna – en rad rekommendationer:

- Byt ut det frivilliga Filmavtalet mot en ny lag, ”Filmlagen”.
- Skapa ”Screen Sweden” – ett omorganiserat Svenska Filminstitutet med ett nytt varumärke och ansvar för att utveckla och leverera en strategi för hela filmindustrin.
- Ersätt det nuvarande filmstödet med ett nytt bredare system som säkrar liknande finansiering från alla distributionsformat, även online.
- Ersätt publik relaterat stöd (PRS) med ett nytt system av automatiskt stöd för ”kommersiell” film baserat på filmskaparnas tidigare publikframgångar, oavsett distributionsformat.
- Rikta en större mängd selektivt stöd från Screen Sweden till smalare filmer som annars inte säkert skulle få automatisk stöd.
- Ta itu med den grundläggande svagheten hos produktionsbolagen genom att uppmuntra till diversifiering och att förbättra deras handelsvillkor med regionala bidragsgivare och med SVT.
- Bekämpa piratkopiering och illegal nedladdning med en rad djärvare och strängare åtgärder.
- Ta itu med Svensk Filmindustris monopolställning i syfte att öka valmöjligheterna för publiken.
- Nya Screen Sweden introducerar ett antal nya initiativ såsom ett Filmforum för filmindustrin, en ny nationell utbildningsstrategi, en rad pilotaktiviteter för att främja digitala innovativa lösningar, ett system för att ”kontrollstämpla” filmskapare som når framgång med smalare film, och en förstärkt exportstrategi.
- Ett nytt program för engagemang från filmindustrins intressenter med syfte att främja medvetenhet och information och att säkerställa statlig förståelse och uppskattning av filmindustrins stora bidrag till offentliga värden.

1. Sammanfattning

1.1 Inledning

SPI| Olsberg har på uppdrag av Föreningen Sveriges Film Producenter och Film i Väst gjort en strategisk översyn av den svenska filmindustrin. Syftet är att lägga fram ett antal rekommendationer för en framtida policy för filmindustrin. Den här rapporten är resultatet av genomgången och är tänkt att utgöra underlag för diskussioner om det svenska filmavtalet, som går ut under 2010.

Slutsatserna och åsikterna i den här rapporten är SPI:s och rapporten ska betraktas som en oberoende utvärdering av svensk filmindustri.

1.2 Nuläget

Vår viktigaste slutsats om den nuvarande situationen är att Sverige har allt som krävs av en framgångsrik och dynamisk filmindustri. Ändå har man inte lyckats nå sin maximala potential. För vidareutvecklas och stärkas krävs ett antal sammanhängande förändringar inom hela industrin vad gäller arbetssätt. Utan förändring kommer branschen att förbli "fast" i vad som verkar vara ett invariant mönster. I nuläget kännetecknas svensk filmindustri av svaga producenter, relativt få framgångar och ett mycket begränsat utbud av finansierings- och distributionsmöjligheter för oberoende svensk film.

1.2.1 De positiva faktorerna

Många delar av den nuvarande situationen utgör en utmärkt plattform för att bygga en hållbar filmindustri.

- Det etablerade finansieringsstödet i Filmavtalet där delar av biografintäkterna går direkt tillbaka till filmindustrin fungerar som en utmärkt och rättvis mekanism för att distribuera medel till filmindustrin.
- Det finns en möjlighet att öka antalet källor för finansiering utöver dem som ingår i filmavtalet genom att lägga till vissa andra slutanvändare av film.
- Det finns en stark bas av filmtalanger, framförallt regissörer och skådespelare, som är internationellt erkända.
- Det finns en historia av internationellt erkända framgångar för Svensk film.
- Det finns ett starkt regionalt stöd för filmbranschen, vilket hållit uppe nivån på filmproduktionen, trots en avsaknad av motsvarande intresse från regeringen.
- SFI arbetar mer med de strategiska behoven hos filmindustrin, till exempel med hur oanvända PRS-pengar kan användas.
- Sverige har ett starkt globalt varumärke, med ett flertal både kulturella och kommersiella framgångar.

Perioden fram till att Filmavtalet går ut erbjuder också möjlighet att se över filmindustrin och att planera för framtida framgångar.

1.2.2 De negativa faktorerna

Intrycket att filmindustrin är statisk och "sitter fast" bottnar i ett antal frågor som ger anledning till oro, till exempel:

- Dåliga affärsmodeller för producenterna som tenderar att vara finansiellt svaga och därför inte är kapabla att attrahera kapital.
- Affärsvillkor från regionala bidragsgivare och SVT som gör det svårt för producenter och investerare från den privata sektorn, villkor som varken värderar eller erkänner det icke-finansiella vinsterna inom film. Det bidrar till producenternas svaghet och avsaknaden av privat finansiering med eget kapital.
- En övertro på SFI:s konsultsystem som koncentrerar beslutsfattande till alltför få personer vilket reducerar urvalet av projekt som får bidrag.
- En "oavsiktlig kartell" av beslutsfattare för bidrag: SFI, regionala fonder, SVT, SF och Nordiska Film & TV-fonden. Det bidrar till att skapa en svag finansiell ställning för producenterna och begränsar filmutbudet.
- Brist på diversifiering mellan produktionsbolagen som det finns alltför många av.
- Avsaknad av gemensam vision eller åsikter; branschen träffas sällan för att diskutera och debattera problem och lösningar.
- Filmskolorna skapar inte den typ av yrkesverksamma som marknaden efterfrågar.
- Ett uppenbart monopol inom visningssektorn hämmar andra delar av branschen, vilket kväver konkurrensen och begränsar utbudet för publiken.
- Alltför få alternativ för distribution.
- Olaglig nedladdning av piratkopierad film.
- Avsaknad av en strategi för hela filmindustrin, en spegling av regeringens ointresse för film och deras brist att fullt ut engagera sig för filmindustrin och dess potential¹.

1.3 En framtidsvision för Sveriges Filmsektor

Sverige har potentialen att ompositionera sin filmindustri. Allt som krävs finns där både vad gäller färdigheter och förmåga. SPI fann även att dessa färdigheter nästan är mer erkända utanför Sveriges gränser än inom landet. Sverige har en stark filmkultur liksom en rad globala varumärken och filmsuccéer som ger landet en tät position inom den internationella kreativa industrin.

SPI tror att genom en rad förändringar vad det gäller både förutsättningar och beteenden kan den svenska filmsektorn överta ledningen från vad som idag ses som mer "framgångsrika" grannar.

Framtidsvisionen för svensk filmsektor är:

- En sund balans mellan, å ena sidan, kommersiell film som riktar sig till en bred publik och, å andra sidan, smalare² film som erbjuder en bredd av svenska historier, perspektiv och erfarenheter.

¹ Filmavtalet har flera positiva aspekter. Men det faktum att det är frivilligt och dessutom återkommande måste omarbetas är en strukturell svaghet som är ovanlig bland länder jämförbara med Sverige.

- En enhetlig och tydlig branschstrategi utvecklad från branschens mitt som samtliga segment inom sektorn förstår och som implementeras fullt ut och mäts.
- Att politiker på nationell och regional nivå förstår det kulturella, sociala och ekonomiska värdet en stark filmsektor genererar och stödjer strategin som levererar dem.
- Att fler starka företag inom filmindustrin och närliggande verksamheter startas som kan locka mer privat finansiering och är stabila nog för att klara filmindustrins ekonomiska fluktuationer.
- Att svensk dynamik, kreativitet och innovation får en centralare ställning i branschens utveckling tillsammans med att kunskapen om både traditionell och digital filmproduktion ökar bland filmarbetare.
- Att publikens potential maximeras, både i Sverige och utomlands, genom antingen traditionella ”biofönster” eller genom nya distributionssätt.

Om film hamnar högre upp på den politiska agendan (vilket den förtjänar) bör det vara möjligt att utveckla strategier för hållbara och långvariga framgångar inom sektorn.

1.4 Rekommendationer

För att nå målet är det nödvändigt att implementera en serie sammankopplade åtgärder och initiativ. Det krävs genomgående och övergripande beteende- och attitydförändringar inom hela industrin för att samtliga parter ska kunna skörda frukterna av framgångarna. Förändringarna kommer vara en del av den gemensamma branschstrategin som idag saknas. Även om förändringen på kort sikt kan bidra till olägenheter för vissa kommer dessa överskuggas av fördelarna för industrin som helhet på mellan- och längre sikt.

SFI:s huvudsakliga rekommendationer sammanfattas nedan:

- Påverka regeringen så att man inser det ekonomiska, sociala och kulturella värdet med en stark filmsektor.
- Byt ut det frivilliga filmavtalet till ett lagstadgat och permanent system med stödåtgärder som inte är underkastat återkommande omprövningar. I den här rapporten kallar vi systemet för den nya ”Filmlagen”.
- Förändra SFI:s mandat så att man blir ansvarig för att stärka branschen genom strategiutveckling och implementering av dessa, snarare än att fatta beslut om investeringar.
- Förändra SFI:s stödformer till mer riktade insatser inom vissa specifika områden. Som t.ex. debutantfilm, mångfaldsfilmer, dokumentärer, kortfilm, barnfilm, så att SFI:s stöd leder till ett genuint tillskott inom svensk film.
- Skapa ett nytt varumärke - Screen Sweden - för att markera SFI:s nya roll.
- Skapa ett nytt finansieringssystem där alla distributionskanaler bidrar. Detta garanterar att det finns tillräckliga resurser i fall biobesöken minskar.

² Med ”smal” menas ett brett urval filmer och innefattar t.ex. mångfaldsfilmer, alternativa perspektiv, independentfilm, debutantfilmer, dokumentärer, kortfilm och barnfilm. Dessa filmer har gemensamt att de inte nödvändigtvis har vad som krävs för att erhålla stöd från den kommersiella marknaden – de trots detta har ett brett publikstöd både på den nationella biobruken och utomlands.

- Belöna framgångsrika producenter. Merparten av nuvarande produktionsstöd borde omvandlas till automatiskt stöd för framtida produktion baserat på svensk publikframgång (för att byta ut det nuvarande PRS) som administreras av Screen Sweden. (detta kan medföra att enskilda produktionsbolag försvinner, men att de som finns kvar kommer att vara starkare)
- Hantera den ekonomiska svagheten hos producenterna genom att förbättra deras avtal med regionala filmcentrum och SVT.
- Initiera nya och stärk befintliga åtgärder för att komma åt piratkopiering och olaglig nerladdning
- Utmana SF:s upplevda biomonopol för att skapa mer konkurrens på marknaden till förmån för både industrin och publiken.
- Ge Screen Sweden i uppdrag att introducera ett certifieringssystem där man rankar produktionsbolag (enligt särskilda kriterier) för att få ekonomiskt stöd.
- Ge Screen Sweden uppdraget att hålla i ett industrispecifikt forum på regelbunden basis där man diskuterar branschspecifika problem och initiativ.
- Ge Screen Sweden i uppdrag att se över det professionella utbildningsutbudet inom branschen och överväga framtida behov och förbättring av densamma.
- Ge Screen Sweden i uppdrag att driva ett antal pilotprogram för att testa nya digitala lösningar i distributionskedjan.
- Ge Screen Sweden i uppdrag att vidareutveckla riktlinjerna kring exportstöd och ge mer stöd till internationell distribution och deltagande i festivaler för svensk film.

Implementeringen av de här åtgärderna kommer att påverka de flesta inom branschen. Rekommendationerna bör införas stegvis, i linje med strategin som utvecklas av Screen Sweden med synpunkter från övriga intressenter och samarbetspartners.

SPI är medvetna om att vissa av dessa förslag är radikala och i början kan komma att påverka vissa parter mer än andra. Men vi tror att förslagen leder till att en fokuserad och klar strategi kommer ta form. Resultatet kommer leda till ökad aktivitet inom samtliga segment av industrin samt framgångar för svensk film på både den nationella som internationella arenan.

1.5 Metod

Resultaten grundar sig på utförlig konsultation och forskning. SPI:s metod var att utföra:

- Initiala skrivbordsundersökningar
- Ett antal konfidentiella samtal med svenska intressenter
- Ett antal fokusgrupper med högt uppsatta intressenter
- Ytterligare forskning
- Ytterligare samtal och konsultationer
- Internationell benchmarking mot jämförbara länder
- Slutlig analys och rapportskrivande

1.6 Om | SPI

SPI är en strategikonsultfirma baserad i London. SPI:s arbetsområde omfattar internationell film, television och relaterade medieindustrier. Vi har mer än sexton års erfarenhet av övergripande strategisk rådgivning till våra klienter som finns i Storbritannien, Europa och övriga världen. SPI har dokumenterad erfarenhet av rådgivning om statliga direktiv till nationella och internationella medieföretag, som vi bl.a. utvecklar genom studier för att mäta den ekonomiska effekten av offentliga direktiv. Arbetsgruppen som jobbade med detta uppdrag består av:

Jonathan Olsberg (Styrelseordförande)

Richard Miller (VD)

Dr Libbie McQuillan (Senior Analyst)